

Zinātnes Vēstnesis

Latvijas Zinātnes padomes, Latvijas Zinātņu akadēmijas un Latvijas Zinātnieku savienības laikraksts

15 (139)

1997. gada 22. septembris

LZA SĒDE

LATVIJAS LAUKI XXI GADSIMTA PRIEKŠVAKARĀ

10. septembrī Jelgavā, Latvijas Lauksaimniecības universitātes Ekonomikas fakultātes telpās notika Latvijas Zinātņu akadēmijas, Latvijas Lauksaimniecības universitātes, LLU Ekonomikas fakultātes un Latvijas Lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmijas kopējā «Latvijas lauki XXI gadsimta priekšvakarā». Tika aplūkoti gan lauki kā neatņemama Latvijas sastāvdaļa (LZA kor. loc. B. Rīvī), gan lauksaimecības loma mūsdienī Latvijā (LLMZA prezidents V. Strīķis), gan lauksaimecībā nodarbināto dzīves līmenis un demogrāfiskā vitalitāte (LZA Izt. loc. O. Krastiņš). Par valsts un sociālās politikas ietekmi uz sieviešu un ģimeni labklājību laukos runāja Dr. habil. oec. P. Egliņš, par administratīvi teritoriālās reformas problēmām — LZA kor. loc. E. Vanags, par lauku vizuālo tēlu — lauku mājām — LZA Izt. loc. S. Cimermanis. Pēc prof. Artura Boruka ierosinājuma tika pieņemta un uz Valsts prezidenta kanceleju nosūtīta tegramma par lauku iedzīvotāju dzīves līmeņa uzlabošanas nepieciešamību.

Ja oficiālie referāti ar maziem izņēmumiem galvenokārt konstatēja esošo situāciju, ko tikpat labi var izlasīt vai citādi uzzināt jebkurā vietā, arī bez zinātnieku līdzdalības, tad interesantākā daļa bija tā, kur runātāji teiktajā pazībēja pa svaigai dzirkstīj. Piemēram, A. Boruks vērsa uzmanību uz to, ka globālo klimatisko pārmaiņu dēļ XXI gadsimtā Amerika vairs nebūs galvenā lauksaimecības produkcijas ražotāja, un smaguma centrs pārcelsies uz Ziemeļeiropu, taiskaitā Latviju. A. Boruks uzskata, ka tehnoloģiski un psiholoģiski mūsu zemnieki ir gaļavi to uzņemties, taču galveno lomu spēlēs politiķi. Pašlaik nav neviens ekonomiski atīstītais valsts, kur lauksaimecība nefiktu atbalstītu, jo tā ir ne tikai ražojošā nozare, kas ap-

gādā savas zemes iedzīvotājus ar pārtiku (tas pat atsevišķos gadījumos ir pakārtots jaunājums, jo vieglāk ir pārtiku importēt), bet nes lielu ekoloģisko un arī sociālo slodzi, par ko runāja LZA korespondētājloceklis P. Guļāns. Laukos saglabājas latvisķa identitāte, laukos, neraugoties uz ekonomiskām grūtībām un nesaprātīgo ģimenēm atbalsta (vai neatbalsta) politiku, kā to pieminēja P. Egliņš, tomēr dzīmst vairāk bērnu nekā pilsētās. A. Boruks teica arī to, ka lauku iedzīvotāji nodrošina zemes aizņemību, lai tā nepaliku tuksa un to neaizpildītu atbraucēji no citurienes, jo «tukša zeme nepaliek». Prātā nāk stāstītās, ka ziemēju valsts iedzīvotāji maksā par to, ka viņi dzīvo rāzošanai nepiemērotās lauku teritorijās tieši šī iemesla dēļ — lai zeme nepaliku tuksa.

Tā kā nav izstrādāta valsts ekonomiskā stratēģija un skaidri mērķi, uz ko ejam, tad nerei līdzekļi, kas būtu nepieciešami šo mērķu sasniegšanai, klūst par pašmērķi. Piemēram, jaunu darba vietu radīšana. Var jau atīstīt rāzošanu, kaut vai LZA Izt. loc. M. Bekera pieminēto spīru un rapšu eļļas rāzošanu (M. Bekers nosauca skaitli — Latvijā būtu iespējams radīt 14 jaunas spīra rūpniecīcas, ja spīru kā ekoloģiski tīru piedevu pievienotu benzīnam, kā pirmskara laikā tas bija ar latolu, tādējādi dodot darbu gan kartupeļu audzētājiem, gan spīra rāzošājiem), taču ir jāzina, kam rāzot, kam realizēt produkciju. Kas to pirkis? P. Guļāns pateica to, ko ne viens vien zemnieku interešu aizstāvis augstājās tribīnēs un TV ekrānos it kā aizmirst — tāda situācija, kāda Latvijā bija 30. gados, vairs neatkarīgās, tā ir aizgājusi vēsturē. Ir jārēkinās ar to situāciju, kas pasaulē valda šobrīd, un tā ir konkurenci. Tikai izejot no tā, kāda pasaule veidojas XXI gadsimtā, varēsim radīt savu atīstības modeļi.

Un tam pamatā būs konkurēspējīgas produkcijas rāzošana. Mūsu ražotāji spēs izdzīvot tad, ja iemācis dzīvot šādas konkurences apstākļos. Mums vēl joti lēni «pielec» patiesība, ka laukos jāveido lielrāzošana, jo tikai tā spēj izturēt konkurenci. Profams, paraleli paliks arī lauki kā dzīvesveids, kā pašnodrošinājuma un atpūtas vieta, tādēj plauks tūrisms, apkalpošanas joma, kas ietver ne tikai viesnīcas, ēdinātavas un degvielas uzpildes stacijas, bet arī mājražānu, bet tā vairs nav runa par laukiem kā rāzošanas bāzi.

LZA ārzemju loceklis G. Kēniņš-Kings uzsvēra Lauksaimniecības universitātes lomu un sūtbību veidot to, ko viņš nosauca par sociālo kapitālu — spēju sastrādāties augstā godīguma līmenī. Tad radīsies gan eksporta iespējas, gan rāzošanas iespējas, un neviens neuzskatīs zem savā goda strādāt privātražotājam. Labāka un vērtīgāka pārtika, šķeldas eksports lēto apākoku vietā — Latvijas laukos iespēju ir daudz.

Ka LLU Ekonomikas fakultāte joti daudz var darīt tieši G. Keniņa-Kinga pieminētā sociālā kapitāla radīšanā, redzējām, saimnieces B. Rīvīs vēlīgā vadībā izstāgājot fakultātes mācību telpas un pa-sniedzēju kabinetus (ir domāts pat par vieslektoru izmitināšanu). Zinātņu akadēmijas darbinieces ar nožēlu konstatēja, ka, ienākot akadēmijā, ne tuvu nepaliek tik labs iespāids kā Lauksaimniecības universitātes vienā fakultātē, kas tiešām var kalpot par efalonu modernām ekonomikas zināšanu apgūšanas centram, jo rāzošanas kultūra, ar ko šodienas studentiem būs jāsastopas tālākā dzīvē, nav iedomājama bez augstas vides kultūras.

Z. KIPERE

LATVIJAS ZINĀTNIEKU SAVIENĪBĀ

UGUNSDZĒSĪBAS PASĀKUMI

vienlaicīgi mainot likumu par zinātnisko darbību. Šobrīd zinātnes finansējums ir 0,26% no iekšzemes kopprodukta.)

Kā zinātnes atīstības un līdzekļu racionālas izmantošanas veidus pārējumu autori redz:

* VALSTS NOZĪMES ZINĀTNISKOS CENTRUS. Šajos centros tiek veiktas valsts pētījumu programmas Ministru kabineta noteiktojos prioritārājos virzienos.

* AUGSTA LĪMEŅA ZINĀTNIEKU GRUPAS UN ZINĀTNIEKI NOTEIKŠANU, KURI VEIC ATZĪTUS STARTAUTISKĀ LĪMEŅA ZINĀTNISKOS PĒTĪJUMUS, SEKMĪGI VADA DOKTORANDUS UN MAGISTRANTUS. Šīs grupas nosaka Latvijas Zinātnes padome, veicot īpašu eksperīzē pēc šīs padomes izstrādātām kritērijiem un nemot vērā jau veikto starptautisko un vietējo eksperimentu atzinumus.

* ZINĀTNISKĀ PERSONĀLA NOSTIPRINĀŠANAS PASĀKUMUS: doktorandu vietu skaitu un stipendiju apmēru palielināšanu, lai piesaistītu spējīgākos jaunos zinātniekus un veicinātu zinātnieku atgriešanos Latvijā, kā arī stimulētu gados vecos zinātniekus doties pētnītā atpūtā, saņemot emeritātē zinātnieka pensiju, tādējādi atbrīvojot darba vietas jauniem, spējīgiem zinātniekim.

Naudas izteiksmē tas izskaitītos šādi:

* VALSTS NOZĪMES ZINĀTNISKO CENTRU FINANSĒJAM — Ls 2 491 565.

* AUGSTA LĪMEŅA ZINĀTNISKO GRUPU UN ZINĀTNIEKU FINANSĒJUMAM — Ls 1 264 030. Prognozējamais grupu skaits: 100—120 grupas.

* ZINĀTNISKĀ PERSONĀLA NOSTIPRINĀŠANAS FINANSĒJUMAM: Ls 457 840, to skaitā:

a) doktorandu papildus grantiem — Ls 211 200. (1997. gadā — 75 doktorandi ar vidējo grantu vienām doktorandam Ls 1536, ko sastāda darba alga 80 Ls/mēn. + sociālais nodoklis + pētījumu nodrošināšanai 25 Ls/mēn. 1998. gadā — 100 doktorandu ar vidējo grantu vienām doktorandam Ls 3264 jeb darba alga 150 Ls/mēn. + sociālais nodoklis + pētījumu nodrošināšanai 80 Ls/mēn.);

b) stipendijas doktorandu studijām ārvalstīs — Ls 139 200 (10 studējošiem vienām gadam 2000 ASV dolāru mēnesī);

c) valsts emeritēto zinātnieku papildus finansējums — Ls 57 200. Ieteicamais emeritēto zinātnieku finansējums — 1% no zinātnes kopejā finansējuma, kas 1998. gadā ir Ls 124 500. Pašlaik tiek finansēti 85 emeritētie zinātnieki par Ls 67 300 gadā. Papildus finansējums Ls 57 200 apmērā nodrošināt emeritēto zinātnieku piemaksas vēl 72 zinātniekim;

d) zinātnieku reemigrācijas granti — Ls 52 000. To skaitā alga uz 1 (2) gadiem Ls 350 mēnesī katram un pētījumu nodrošināšanai Ls 3260 visiem kopā.

Latvijas Zinātnieku savienības valdes sēdē tika runāts par to, ka ne jau tikai ārējie faktori vien vainojami pie pašreizējā zinātnes stāvokļa. Daudzas idejas un pārējumi, par kuriem runāts zinātnieku sabiedrībā un organizācijās, tai skaitā arī Zinātnieku savienībā, palikuši «parunāšanas līmeni», nav oficiāli noformēti kā dokumenti un iesniegti likumdošanas un valsts pārvaldes institūcijās, tādēj ar to arī nav iespējams prasīt atbildi. «Rezolūcijas», «deklarācijas» un «memorandi», ja tie nav izveidoti par konkrētiem projektiem un rīcības programmām, ir tikai gaisa trīcināšanas vērtī.

Tāpat zinātnieki paši līdz galam nav paveikuši Latvijas zinātnes inventarizēšanu, jo diez vai par tādu var uzskatīt ministrijas veikto institūtu ranžēšanu, pre kurus slēdzieniem zinātnieki tik vienprātīgi uzstājās, tāpat laikā neko neliekot vietā. Profams, zinātnes izvērfejums ir darbiefilpīgs un laiketilpīgs process, kuru neviens par velti negribēs darīt, jau tā katrais aktīvais zinātnieks strādā vairākās vietās. Bet tad arī nav jābūt, ka zinātnes vērtējumu un prioritātes nosaka ierēdnī.

Par prioritātēm. Valde vienprātīgi atzina, ka, atdot prioritāti noteikšanu plāsai sabiedrībai diskusiju kārtībā, nešaubīgi, ka pirmās tiks minētas nozares, kas katram ir tuvākās — lauksaimecība, medicīna, transports. Līdz ar to veidosies acīgārīgas prioritātes, jo tās ir nozares, kur zinātniskais potenciāls ir visvajākais un kuras ir visgrūtāk paceļamas. Ja par kritēriju izvirzītu starptautisku konkurrēspēju, prioritātes būtu pavismācības, bet tās noteiks ne vairs sabiedrība un politiskās partijas, kuras iet sabiedrības ikdienas interešu pavadā.

Kārtējo reizi tika atzīta zinātnes stratēģijas nepieciešamība. Tikai tad zinātnieki varēs doties uz valdību un Saeimu kā pilnībīgi sarunu partneri, ja viņi nebūs lūdzēti lomā ar nonēmu cepurīti un izstieptu rociņu, bet nāks ar konkrētiem, pamatojumiem pārējumiem. Programma, ar kuru iepazīstināja J. R. Kalniņš, ir križes programma jeb «krizes iztikas minimums». Bet arī tā jau ir programma. Nevar aizbūdināties ar to, ka arī valdībai nav izstrādāts skaidrs Latvijas atīstības modelis. Zinātniekim ir jāprognozē dažādu modeļu iespējām sekas un ar tām jāepazīstina sabiedrība un valdība. Kad kāds modelis tiks instancēs izstrādāts un «no augšas», kā debesu dāvana tautai nolaists, kārtējo reizi būs iespējama tikai destruktīva rīcība, profi, apšaubīšana, apstrīdēšana, noliegsana. Taču gan zinātnes, gan sabiedrības un arī valsts pastāvēšanas interesēs daudz produktīvāka ir konstruktīva, nevis destruktīva rīcība. LZS valde sprieda, kādus konkrētus pasākumus šajā virzienā varētu veikt.

Z. KIPERE

ZINĀTNIEKI RAKSTĪJA PREMJERMINISTRAM

Mēs, grupa Latvijas zinātnieku, kurus labi pazīst kā Latvijā, tā ārziņu zinātnieku aprindās, kuru vārdi ir no Latvijas bieži citēto autoru vidū, kuru laboratorijās un institūtos modernos zinātnes virzienos sekmīgi strādā liela daļa jauno doktorantūras studentu, kuri visaktīvāk veic starptautisko zinātnisko sadarbību un būtībā pārstāv Latvijas zinātni Eiropā un pasaule, vēršamies pie Jums ar informāciju, kuru Jūs kā valsts vadītājs nedrīkstat ignorēt, un izvirzam priekšlikumus ātrai un konkrētai rīcībai.

Latvijas zinātne ir katastrofas priekšā, it īpaši tā viņas daļa, kas, spītējot apstākļiem, līdz šim vēl spējusi veikt starptautiskā līmena pētījumus un izaudzināti jauno zinātnieku paudzi. Tagad arī tā sasniegusi kritisko robežu, aiz kuras sākas neatgriezenisks Latvijas zinātnes sabrukums. Liela daļa jaunākā un vidējās paudzes spējīgāko zinātnieku vai nu vispār pametuši pētniecisko darbību, vai arī sekmīgi strādā ārziņmēs, bez reālām iespējām, arī bez vajadzības atgriezties dzīmenē. Vecākā paudze ar pafesi titāniskām pūlēm, bet bez reālām perspektīvām cenas kauft ko vēl saglabāt. Bet arī viņu spēks un iespējas ir izsmeltas. Vidējais zinātnieku vecums jau pārsnedzis 54 gadus. Izveidojies bīstams pārrāvums starp pieaugošo jaunatnes interesēm pēc zināšanām, labas izglītības un Latvijas reālām iespējām vieniem to sniegt. Tas var novest pie faušas dezinfektualizācijas ar visām no tās izeošām sekmām mūsu taufai un valstij.

Latvijas galvenajās augstskolās mācībspēku aprite jau labu laiku tuva nullei, lielākai daļai profesoru vecums jau pārsnedzis vai tuvu 65 gadu robežai. Labākie speciālisti atstāj augstskolas, un studiju līmenis draudīgi krit. Veidojas profesionāli vāji sagatavoja jaunā paudzei ar neskaidru perspektīvu darba fīrgū.

Latvijas tautsaimniecība pagaidām diemžēl nav maksāspējīgs pasūtītājs zinātniskiem pētījumiem un nopietni ieteikti pētījumi pārsvār notiek uz trūcīgā valsts budžeta rēķina. Dominē sīki gadījuma rakstura darbi pasaules tirgū nekonkurēspējīgos risinājumos, kuri neceļ nedz pētījumu līmeni, nedz dod nopietnu ieguldījumu nozares attīstībā. Latvijas zinātnieku konkurents pētījumu projektos ir apdraudēta un līdz ar to arī iespēja piesaistīt prāvus līdzekļus no Eiropas Savienības un citiem starptautiskiem fondiem.

Lai novērstu Latvijas zinātnes un augstākās izglītības sistēmas sagrāvi un tās kvalitātes deģenerāciju, vistuvākā laikā jāveic radikāli un steldzami pasākumi. Mūsuprāt tie ir sekvojoši:

1. Latvijas zinātnei no valsts budžeta nedrīkst atvēlēt finansējumu mazāku par 0,5% no iekšzemes kopprodukta (GDP), un paf tas arī tad joprojām paliks viens no mazākajiem skaitām Austrumeiropas valstu starpā. Lai pietuvotos šai minimālai robežai, valsts budžeta finansējums zinātnei 1998. gadā jāpalieeinā par 60% salīdzinājumā ar 1997. gadu un šis palieelinājums jāizliegt vienīgi kā mērķa finansējums zemāk minētām uzdevumiem.

Latvijas Republikas Ministru Prezidentam
A. ŠĶELES kungam

Dxx..

Pie tam gribam uzsvērt, ka galvenais mērķis ir nevis sasniegt maksimāli lielu zinātnes budžetu, bet gan paņākt būtiskas pārmaiņas tā izlētošanā, krasī palielinot atbalstu augsta zinātniskā līmeņa pētījumiem Latvijai prioritārās zinātnes nozarēs.

2. Kārta zinātnes nozarē ar īpašu finansējumu jāapbalsta ierobežots skaitis zinātnieku grupu, kuras: (a) veic starptautiskam līmenim atbilstošus pētījumus, (b) aktīvi veic augstākā līmenē speciālistu sagatavošanu doktorantūrā un maģistratūrā, (c) pētījumos piesaista ārpusbudžeta līdzekļus, arī no ārvalstīm. Tas apjurēs labāko pētniecisko grupu sabrukšanu un vismaz nobremzēs spējīgāko zinātnieku aizplūšanu no Latvijas. Šim mērķim liecīgi izmanto ap 30% mērķa finansējuma.

3. Latvijai prioritārās zinātnē nozarēs, kur saglabājies augsts vispārējais zinātniskais līmenis un kvalitātiva materiālā bāze, izveidojams ierobežots skaitis valsts nozīmes zinātnisko centru (t. sk. ekselences centri) ar uzdevumu veikt pētījumus valsts zinātnisko programmu ietvaros. Jau ir nosauktas tās zinātnes nozarēs, kurās būtu veidojami valsts nozīmes zinātniskie centri:

- organiskā sintēze, biomedicīna un farmācija,
- materiālinātnes,
- informācijas tehnoloģija,
- mežs un koksne,
- letonika.

Valsts nozīmes zinātnisko centru radīšanā nedrīkst pieļaut kampaņas raksturu, bet 1998. gadā vēlams izveidot tikai nedaudz šādu centru, kuru atbalstam jāpiesaista arī ES līdzekļi, t. sk. no PHARE. Centru un tlem atbilstošo programmu finansēšanai vēlams izliecot 60% mērķa finansējuma. Šis pasākums radīs starptautiskā līmenī konkurenčspējīgus pētnieciskos kolektīvus, kuri ir spējīgi vistuvākā laikā piesaistīt ārvalstī un pašmāju kapitālu zinātniskiem pētījumiem, atsevišķos gadījumos veidojot arī kopējus uzņēmumus ar jauktu kapitālu.

4. Lietišķo izstrāžu, arī pētniecisko programmu ar konkretu tautsaimniecisku virzību, finansēšanai vēlams nodibināt Inovāciju fondu, plesaistot arī ārpusbudžeta līdzekļus, tai skaitā privāto kapitālu. Šāda sistēma, kura eksistē jau vairākās Austrumeiropas valstīs, nodrošinās rationālu līdzekļu izlētošanu pētnieciskos inovāciju projektos, kuros kā noteicošais subjekts ir konkrets ražojošās vai sociālās sfēras pasūtītājs, pārsvār no privāsekto.

5. Nepieciešams turpināt zinātnisko iestāžu izvērtēšanu, kas pirmā tuvinājumā veikta 1996. gadā, ar noliku izstrādāt prieķlikumus par: (a) to integrāciju augstskolā, (b) valsts nozīmes zinātnisko centru izveidošanu, (c) iestāžu apvienošanu līdzekļu ekonomijas no-

lūkos, (d) tehnoloģisko centru izveidošanu uz to bāzes, (e) privatizāciju u. c. Jāaizmīt, ka līdzšinējās zinātnisko iestāžu izvērtēšanas laikā skaitā arī starptautiskas, kopš 1992. gada bija bez konkrētiem lēmumiem un rīcības, kas sakārotu un optimizētu Latvijas zinātnisko iestāžu struktūru un pētījumu nodrošinājumu.

6. Krasī jāpalieeinā doktorandu stipendiju lielums, lai stimulētu jauno zinātnieku un tautsaimniecības speciālistu sagatavošanu un veicinātu personāla apriti zinātnē un augstākajā izglītībā. Latvijā deficitās vai vājā pārstāvētās zinātnes nozarēs doktorandu sagatavošana jāorganizē ārzemēs, tam nolukam paredzot īpašas atbalsta stipendijas. Šiem pasākumiem, kopā ar emerīto zinātnieku kvotu strauji palielināšanu (1998. gadā līdz 100 pabalstu), jāedarbina akadēmiskā personāla aprites mehānisms un strauja jaunatnes lesaisīšana pētnieciskā un mācību darbā. Lai sekmētā spējīgāko Latvijas zinātnieku atgriešanos Latvijas zinātnē no ilgstoša darba ārvalstu universitātēs un citās pētnieciskās iestādēs, jādibina reemigrācijas fonds. Šiem nolukiem 1998. gadā varētu kopā izleidot līdz 10% mērķa finansējuma.

7. Profesori vēlēšanām jāizvirza augsti zinātniskās kvalitātēs kritēriju un to ievērošana jākontrolē valsts līmeni, lai tikai kvalificētākie Latvijas speciālisti, kuri pārstāv jau izveidojušās zinātniskās skolas, un gados jauni speciālisti ar labu Rietumos iegūtu akadēmisko izglītību un zinātnisko kvalifikāciju varētu pretendēt un tiktū ievēlēti augsti atalgojāt profesora amatā. Jaunlevēliem profesoriem jādod iespēja pašiem komplektēt akadēmisko personālu savu uzdevumu veikšanai augstskolā studiju programmai atvēlēto līdzekļu ietvaros. Tikai apstākļos, kad profesora amata kritērijii un plenārumi būs maksimāli tuvināti Rietumvalstu universitāšu prasībām, tiks radīti reāli augstākās izglītības un zinātnes integrācijas prieķnoteikumi un strauji celsies augstākās izglītības līmenis un prestižs Latvijā.

Mēs apzināmies, ka lielākā daļa minēto pasākumu būtu jāveic mums zinātniekiem pašiem, visupirms Latvijas Zinātnes padomei. Taču Valdības un Jūsu personīgā iniciatīva un atbalsts, kā arī atbilstošs finansējums, radīs nepieciešamos prieķnoteikumus, lai Latvijas Zinātnes padome kopā ar Izglītības un zinātnes ministriju veiktu būtiskas reformas Latvijas zinātnē un augstākajā izglītībā. Mēs esam pārāk tuvu kritiskai robežai, kad reformu novilcināšana un mazefektīvi, palīgti soļi ir līdzvērtīgi Latvijas zinātnes sabrukuma atzīšanai.

Ceram uz Jūsu noteiktu rīcību un sadarbību.

Rīga, 1997. gada 12. maijā

ANDRIS BUIKIS, JĀNIS BĀRZDINŠ, ULDIS RAITUMS,
AGNIS ANDŽĀNS, RŪSIS MĀRTIŅŠ FREIVALDS,
MAJĀ KŪLE, IGORS ŠUVAJEVS, JANĪNA KURSĪTE,
VALDIS BĒRZIŅŠ, PAULS PUMPĒNS, ELMĀRS GRĒNS,
IVARS KALVIŅŠ, ILMĀRS LAZOVSKIS, EINĀRS LOŽA,
VALERJANS KAUSS, CENSONIS ŠKINKIS, MĀRTIŅŠ
KALNIŅŠ, LAIMONIS MĀLERS, OLGERTS LIELAUSIS

Prof. NARIMANTS SALENIEKS, LZA korespondētālocekls

MODERNĀ KVALITĀTES TEHNOLOGIJA, PĒTĪJUMU UN TEHNOLOGISKĀS IZGLĪTĪBAS INTEGRĀCIJA

Turpinājums. Sākums «Z. V.» nr. 14

PROCESU KVALITĀTES VADĪBA

Process Quality Control

Izgatavošanas, pārstrādes, pakalpojumu un nepārtraukto ražotņu kvalitātes vadības metodēs

SFA Sample Function Analysis

SPC Statistical Process Control

SSM Six Sigma Management

M/PCpS Machine/Process Capability Study

JIT Just In Time management.

Procesu iespēju un pilnīguma, precizitātes un efektivitātes, kā arī produkcijas kvalitātes nodrošināšana, kas saknējas lietišķā gadījuma funkciju teorijā un procesu statistikā, izmantojot modernās informācijas iegaves un apstrādes instrumentālās datortehnoloģijas metodēs [CAD, CAE, CAM].

TEHNISKĀS MONITORINGS

Reliability and Maintenance Management

Tehnisko sistēmu un tehnoloģiju drošuma un drošības analīzes un novērtēšanas metodēs, bojājumu modeļi un prognozēšanas metodēs, neatbilstību, bīsfamību, sagaidāmo bojājumu un avāriju iespējamo cēloņu un seku analīze

FTA Failure Tree Analysis

FMEA Failure Mode, Effects & Criticality Analysis

HACCP Hazard Analysis & Critical Control Points

Perspektīvā un retrospektīvā diagnostika, drošuma un tehniskā stāvokļa (R&M) prognozēšanas metodēs, piesardzības un prognozētās tehniskās uzraudzības sistēmas

TMM Total Maintenance Management

FSM Full Service Management.

Izcilas darbības kvalitātes un drošas darbības procesu, iekārtu un mašīnu projektiemā un izmēģināšanai, iestenošana un lietošana, uzraudzība un apkalpošana visās saimniekošanas nozarēs un transportā, ko nodrošina drošuma, diagnostikas, prognostikas un monitoringa modernā uz gadījuma funkciju un to robežnorūšu teorijas izveidotā informācijas datortehnoloģija ar instrumentālo datortehniku.

TEHNOLOGIJU VIDES SADERĪBA

Environmental Compatibility Management

Sabiedrībai un videi iespējamā bīsfamo procesu un objektu, saimniekošanas un transporta tehnoloģiju bīsfamības, riska analīze un vadība, avārijbīsfamības uzraudzība [Ecomonitoring]

RAMS Risk Analysis & Management System.

Tehniskā monitoringa paveids [Pollution Monitoring], ko iesteno ražotājs, lai sakārotu ražotni nepiecie-

šamā drošības līmeni, uzraudzītu tehniskā stāvokļa izmaiņas, novērtētu pastāvošo risku, atklātu sagaidāmo avāriju iespējamos cēloņus un izstrādātu nepieciešamos novēršanas pasākumus.

LOGISTIKAS TEHNĪKA

Logistics Engineering

Kvalitātes un produktivitātes nodrošināšanas vienoša metodoloģija produktu glabāšanā, sadalē, piegādē, transportēšanā un apkalošanā

ILS Integrated Logistics Support

LSA Logistics Support Analysis,

apieverot logistikas sistēmas veidošanu, atiecīgos drošības, drošības un tehniskās apkopes uzdevumus saistībā ar tehniskā uzraudzību, logistikas uzdevumu risinājumiem, izmaksu analīzi un optimizāciju. Modernā logistika saknējas kvalitātes lietišķās zinībās, to vienātā un saskaņotā piemērošanā piegāžu, ražošanas un sadales jomās. Nozīmīga un logistikas tehnika rīcībā ar bīsfamīm kravām. Logistikas profesionāļus vieno Starptautiskā logistikas biedrība

SOLE International Society of Logistics

KVALITĀTES SISTĒMAS

Quality Management Systems

Saim

LATVIJAS ZINĀTNES PADOMĒ

Pielikums
LZP ZSKK 1997. gada 22. jūlijā
lēmumam

LZP STARPTAUTISKO PASĀKUMU FINANSEJUMS 1997. GĀDĀ [7. pielikums]

Nr. p. k.	Organizācija	Projekta nosaukums, izpildītāji	Finansējums, Ls pieprasītais/piešķirtais
1. Dalības maksas starptautiskās organizācijās			
1. RTU Būvniecības fakultāte	RTU biedra maksas Starptautiskajā Būvniecības pētījumu un dokumentācijas padomē. J. Naudžuns	1000 NLG	290
2. RTU Starptautisko sakaru daļa	RTU biedra maksas Eiropas Starptautiskās izglītības un pētniecības asociācijā. M. Sniķere	245 NLG	75
3. Piedalīšanās starptautiskās konferencēs			
1. Mikrobioloģijas un virusoloģijas institūts	Eiropas kliniskās virusoloģijas asociācijas inaugurācijas konference «Progress kliniskajā virusoloģijā» (07.—10.09.97., Itālija). M. Murovska	270	250
2. RTU Mašīnzinību fakultāte	21. Starptautiska konference par mikroelektroniku (15.—17.09.97., Dienvidslāvija). T. Purifis	475	115
3. LU Cievielu fizikas institūts	«The 7th International Conference on the Structure of Non-Crystalline Materials NCM7». (15.—19.09.97., Itālija). A. Kuzmins	261	235
4. Latvijas Organiskās sintēzes institūts	3. Simpoziju «Catalysis for Organic Synthesis» (06.—10.07.97., Vācija). R. Ābele	150	150
5. Latvijas Onkoloģijas centrs	Dānijas valsts universitātes klinikas organizētie kursi vēža ķīmijterapijā (19.—24.10.97., Dānija). J. Bērziņš	1000 USD 4400 FRF	290 250
6. LU Cievielu fizikas institūts	2. Eiropas integrēto segnetoelektriku konference EMIF-2 (29.—30.09.97., Francija). V. Zauls	560 USD	250
7. RTU Mašīnzinību fakultāte	Starptautiska konference «Eurosensors XI» (21.—24.09.97., Polija). M. Knite	450 DEM	145
8. Latvijas Universitāte	2. Eiropas konference par skaitlošanas matemātiku un tās lietojumu (29.09.—03.10.97., Vācija). T. Čirulis	226 USD	130
9. RTU Polimērmateriālu institūts	8. Starptautiskā konference «Mechanics and Technology of Composite Materials» (29.09.—02.10.97., Bulgārija). J. Kajaks	100 USD	60
10. RTU Mašīnzinību fakultāte	«1st International Conference on Industrial Engineering — Actual Activities» (25.—27.09.97., Igaunija). I. Klemenoks	600 (3 cilv.)	540 (3 cilv.)
11. LV Koksnes ķīmijas institūts	Starptautiskā zinātniskā konference «Mežs—Koksne—Apkārtēja vide» (08.—11.09.97., Slovēnija). A. Alksnis, J. Hrols, J. Dolacis	90	90
12. LU Matemātikas institūts	Starptautiskā konference «Functional Differential Equations and Applications» (18.—22.07.97., Turcija). A. Reinfelds	450 CHF 70	180 70
13. RTU Biomehānikas profiliinstitūts	I Simpoziju «Biomehānika-97» (28.—29.10.97., Šveice). I. Knēts	560 USD	250
14. Latvijas Medicīnas akadēmija	Sauthemptonas Universitātes Medicīnas skolas mācību kursi ginekoloģijā un dzemdniecībā (04.—22.08.97., Anglija). J. Erenpreisa	148	100
15. RTU Mašīnzinību fakultāte	12th International Symposium on Exoemission and its Applications» (07.—12.09.97., Polija). A. Pavlenko	330	240
16. Fizikālās enerģētikas institūts	7. EPE konference (08.—10.09.97., Norvēģija). L. Lafkovskis	120	60
17. LU Vēstures institūts	Starptautiskā Baltijas studiju konference (19.—24.08.97., Lietuva). Dz. Zagars	120	60
18. LU Vēstures institūts	Starptautiskā Baltijas studiju konference (19.—24.08.97., Lietuva). A. Lerhis	650 DEM	210
19. LU Mikrobioloģijas un biotehnoloģija institūts	8. Eiropas biotehnoloģijas kongress (17.—21.08.97., Ungārija). I. Vīna	300	100
20. Latvijas Organiskās sintēzes institūts	3. Eiropas katalīzes kongress «EuropaCat-3» (31.08.—06.09.97., Polija). A. Andersons	150	150
21. Latvijas Akadēmiskā bibliotēka	3d International Conference on Grey Literature (13.—14.11.97., Luksemburga). E. Karnītis	340 USD	220
22. LU Biomedicīnas pētījumu un studiju centrs	Konference «Gene-Environment Interactions in Occupational and Environmental Health» (2.—5.09.97., Somija). L. Tihomirova	720 USD (2 cilv.)	195
23. LU Cievielu fizikas institūts	Starptautiska konference «Dynamical Processes in Excited States of Solids» (20.—24.07.97., Austrija). B. Bērziņa	2000 FIM	200
24. LU Elektronikas un datorzinātņu institūts	Starptautiska konference AUTOTESTCON '97 (22.—25.09.97., ASV). V. Zagurskis	1018	100
25. Latvijas Lauksaimniecības un universitāte	The 1997 ASAE Annual International Meeting «Tools for Transforming Tomorrow» (10.—14.08.97., ASV). G. Moskvins	340 USD	200
26. Latvijas Lauksaimniecības un universitāte	6th Scandinavian Conference on Artificial Intelligence, SCAI-97 (18.—20.08.97., Somija). G. Moskvins	600 NLG	180
27. RTU Mašīnzinību fakultāte	Starptautiskā zinātniskā konference «The 26 th Textile Research Symposium» (03.—05.08.97., Japāna). I. Ziemele	100 USD	60
28. Polimēru mehānikas institūts	The Third International Conference on Progress in Durability Analysis of Composite Systems (14.—17.09.97., ASV). V. Tamuzs	720 USD (2 cilv.)	420 280
29. RTU Mašīnzinību fakultāte	Starptautiskais zinātniski-tehniskais kongress «Mechanical engineering technologies '97» (17.—19.09.97., Bulgārija). R. Dorošenko, G. Bunga	320	300
30. Kodolpētniecības centrs	«International Conference on f-elements» (14.—19.09.97., Francija). N. Mironova-Ulmane	100 USD	60
31. RTU Starptautisko sakaru daļa	EAIE konference «Boundaries and Bridges in International Education» (20.—22.11.97., Spānija). M. Sniķere	200 FIM	25
32. Neorganiskās ķīmijas institūts	Starptautiska konference «Industrial Engineering — Actual Activities» (25.—27.09.97., Igaunija). J. Grabis	3000 FRF	300
33. LU Hidroekoloģijas institūts	Simpoziju par zooplanktonu pētniecību (24.—25.07.97., Somija). A. Ikauniece	3000 FRF	300
34. Latvijas Medicīnas akadēmija	World Congress on Medical Physics and Biomedical Engineering (14.—19.09.97., Francija). I. Ozolanta	100 USD	60
35. RTU Biomehānikas profiliinstitūts	World Congress on Medical Physics and Biomedical Engineering (14.—19.09.97., Francija). I. Knēts	200 FIM	180

VAIRA VĪKE-FREIBERGA SANĀM LZA LIELO MEDĀLU

Sis notikums brieda jau kopš marsta, kad tika izziņoti Latvijas Zinātņu akadēmijas 1997. gada Lielās medājas Tpašnieki. No Latvijas zinātniekiem — akadēmīķis profesors Edgars Silipš, no ārzemēs dzīvojošajiem zinātniekiem — LZA ārzemju locekle profesore Vaira Viķe-Freiberga. Kā lēmumā teiks — par pētījumiem latviešu folkloristikā un psiholoģijā un pasaules sabiedrības iepazīstināšanā ar latviešu folkloru bagātībām». 16. septembrī līdz malām piepildītājā LZA Prezidijs zālē Vairai Viķei-Freibergai pasniedza medālu ar attiecīgo diplому un... neiedomājamus ziedu kalnus, kuru aizvešanai bija jāzīsauc mašīna. Kolēģi, studenti, folkloristi, sabiedriski darbinieki, deputāti — garā rindā uz ziedu sniegšanu un buču.

Zinātniece nolasīja akadēmisko lekciju «Tradīcija un jaunrade Latvju Dainās». Atstājot tās vērfējumu speċiālistu ziņā, grību atzīmēt to, ko šarmanī un ar asu analītisku prātu apveltītā Vaira teica par latviešu folkloru, zinātni un kultūru kopumā. Pasaulē vairs «nav modē» indieiropešu valodu un tautu pētījumi. Nevienu neinteresē tas, ka kaut kur pie pie Baltijas jūras dzīvo maza, milīga tautīņa ar skaistām dziesmiņām. Tātad, neinteresē mūsu kultūra kā pašvērtība. Tā ir jāpādara par vajadzīgu un interesantu, «jāpārdomā», profams, labā nozīmē, pasaules zinātnē, kas tajā atradīs apstiprinājumu vai noliegumu savām teorijām un hipotēzēm. Jāpādara par pasaules zinātnes sašāvdaļu. Vairai Viķei-Freibergai tas ir sekmīgi izdevies, par ko liecina neskaitāmie zinātnieku tituli un apbalvojumi, arī Latvijas Republikas Triju zvaigžņu ordenis, un Dievs dod tikpat sekmīgi turpināt leceres ir lielas un skaistas.

Z. K.

PASAULES FIZIOLOGU FORUMĀ

Ne tikai sportisti, bet arī zinātnieki atraduši, ka lielas, pasaules mēroga sanāksmes vēlams organizēt reizi četras gados. Tādā rītmā notiek arī Starptautiskās fiziologu apvienības rīkotie Pasaules fiziologu kongresi. Tāds notikia arī šogad jūlija sākumā St. Peterburgā. Kopš iepriekšējā kongresa 1993. gadā Glazgovā arī Latvijas fiziologu biedrība ir šīs starptautiskās apvienības locekle. Žēl, ka šoreiz sanāksmē no Latvijas piedalījās tikai divi oficiālie dalībnieki un viens neoficiāls pārstāvis. Tāpēc daudz vērtīgas informācijas palika neapgūta.

Kongresi teicami organizēja somu firma «Congrex». Daudz debatēts par to, vai vajag rīkot šādas sanāksmes, kur vienkopus pulcējas kādi 5000 speļālistu, kur vienlaikus notiek pat 18 simpoziju par dažādām problēmām, tai pašā laikā 3 lielās zālēs interesentus gaida simtiem stenda referātu. Profams, visu šo zināšanu bāgātību atsevišķam dalībniekiem nav iespējams aptvert, taču tikai šeit var just pasaules elpu zinātnes plašumos, uzvērt jauno, novērtēt sasniegto. Mūsu laikmetā, kad fizioloģija sadalās daudzās apakšnozarēs un virzienos, rodas nepieciešamība aptvert zināšanas par cilvēka organismā funkciām kopumā, visa organisma līmenī. Lielās visu fiziologu sanāksmes šādu iespēju dod, tāpēc tās kļūst arīvien nozīmīgākas un populārākas.

Ko uzzinājām? Turpina sekmīgi attīstīties pētījumi molekulārajā fizioloģijā. Japānu zinātnieki attīstījuši metodes, kas jauj izsekot atsevišķas olbaltuma molekulās kustībām un reakcijām ar citām molekulām, it īpaši ATP-āzes un kontraktilo olbaltumu reakcijām. Šķiet, ka ar to sasniegta kāda robeža, un nākamajā kongresā varbūt klausīsimies jau zinojumus par sasniegumiem submolekulārajā fizioloģijā.

Viens no mūsu gadsimta vadošajiem fiziologiem Berndis Hille izteica domu par šūnu olbaltumvielu molekulā tīkliem kā nozīmīgu informācijas pārraides struktūru organismā. Tā, piemēram, šūnu membrānu un cito-skeleta proteīni var veidot šādu dinamisku tīklu. Šo informācijas pārraides veidu raksturo signāla pastiprināšanās olbaltumvielu kēdē, kā arī atbildes reakcija — jaunu olbaltumvielu sintēze. Sevišķi liela uzmanība tika veltīta šīs kēdes G-problēmu un ar to saistīto receptoru funkcijām (12 referāti), kā arī sekundārā vidutāja (meandžera) Ca^{2+} jonus lokālajiem signāliem (sparks).

Kongresa degpunktā bija NO fizioloģiskā loma asinsvadu glūdās muskulatūras tonusa regulācijā un arī īstermiņa—ilgtermiņa afmīnas transformācijas molekulāro procesu virkne. Noskaidrots, ka ilgtermiņa afmīnu atšķirība no īslaicīgās raksturo jauno olbaltumvielu sintēzei. Afmīnas procesa molekulāro mehānismu pētījumiem tika pievērsta īpaša kongresa dalībnieku uzmanība. Levēribas cienīgs bija Konstantīns Anohina referāts ar integratīvo pieejumu afmīnas procesa skaidrošanā.

Mūs interesējošie jautājumi par skeleta muskuļu kontrakcijas spēka regulācijas mehānismiem un šo muskuļu nogurumu turpina būt pētnieku interešu līklī. Noguruma problemātiku analīzēja 10 referāti. Visplašākā sesija ar 4 sēdēm bija veltīta skeleta muskuļu elektromehāniskās saiknes pētījumiem. Te vispārēju atzinību izpelnījās slavenā angļu fiziologa Endrijū Hakslija referāts.

Tomēr arvien skaidrāk kļūst, ka sīkstruktūru un sīk-funkciju pētīšana nespēj dot izprātni par vesela organismā integrāciju un darbības regulāciju. Arvien noteiktāk parādās nepieciešamība attīstīt integratīvo fizioloģiju. Jāveido shēmas un sistēmas, kas apvienotu pētījumu rezultātus, kas gūti gan fizioloģijā, gan morfoloģijā un afītības bioloģijā (genētiskā koda realizācija), kā arī farmakoloģijā, šūnas un molekulārajā bioloģijā. Kad šādu sakārtotību izdosies panākt, fizioloģijai iemems vadošo vietu bioloģisko un biomedicīnisko pētījumu priekšgalā.

Nākošais, 34. Pasaules fiziologu kongress notiks 2001. gadā Kraistčerčā, Jaunzēlandē. Jaunie fiziologi — sāciet krāt naudu tālajām ceļam!

P. OZOLIŅŠ, N. ŠVINKA, L. PLAKANE

LATVIJAS ZINĀTNES PADOMĒ

Turpinājums no 3. lpp.

Nr. k.	Organizācija	Projekta nosaukums, izpildītāji	Finansējums pleprasītās Ls	Finansējums piešķirts Ls
36.	Filozofijas un socioloģijas institūts	Starptautiska konference «Human Estrangement» (25.— 31.08.97., Anglija). E. Buceniece	200	160
37.	Filozofijas un socioloģijas institūts	Starptautiska konference «Human Estrangement» (25.— 31.08.97., Anglija). E. Freiberga	200	160
38.	Filozofijas un socioloģijas institūts	Starptautiska konference «Human Estrangement» (25.— 31.08.97., Anglija). A. Zunde	200	160
39.	Latvijas Organiskās sinfēzes institūts	6th International Conference on Circular Dichroism (21.—24.09.97., Itālija). I. Vosekalna	345 USD	200
4. Starptautiskā sadarbība				
2.	LU Biomedicīnas pētnījumu un studijs centrs	Projektu «Die Rolle NFAT Faktoren bei der trans- kriptionellen Regulation von Lymphokin-Genen» un «Rolle of NFAT and Ets cellular transcription» iz- pilde. E. Jankevics	2100	360 (finansējuma pēdējā daļa)

MODERNĀ KVALITĀTES...

Turpinājums no 2. lpp.

un zinātnisko darbu visu līmeni studentiem, kā arī
stažēšanos, kvalifikācijas pilnveidošanas un pētniecības
darbu pasniedzējiem un arī profesionājiem.

Augstākās tehnoloģiskās studijas nodrošina padzi-
linātu pētniecīšu darba zināšanu un prasmes apgūšanu,
balstoties uz studiju programmās iekļauto moderno
lietisko zinātni teorētiskās bāzes. Nopietnu pētniecī-
šu darbu veic tehnoloģisko institūtu profesūra un
doktorandi, iekļaujoties starptautiskās un nacionālās pē-
tniecības programmās, kā arī, veicot pētnījumus rūpniecī-
bās pasūlītos projektos, kuros iesaistās arī studējo-
šie.

Eiropā vadošās tehnoloģiskās universitātes kopīgiem
spēkiem jau izveidojušas reģionālās studiju pro-
grammas Eiropas magistra grāda iegūšanai kvalitatīves, ra-
žošanas un saimniekošanas inženierietības un vadībā,

kā arī sagatavota starptautiskā doktora studiju pro-
gramma tehnoloģiju vadīšanā.

RTU Ražošanas kavītātēs institūtā notiek studijas
kvalitatīves nodrošināšanā un vadībā, atbilstoši harmo-
nizētai starptautiskai programmai visaptverošā kvali-
tātēs vadīšanā.

LNBK organizē kvalifikācijas mācības kvalitatīves in-
ženieriem, vadītājiem un auditoriem, atbilstoši Eiropā
harmonizētai kvalitatīves zinātību un prasmes program-
mai.

LaTAIA izveidota izglītības un zinātnes apvienotā
mērķprogramma, lai izveidotu studijas un veiktu pē-
tījumus ar mērķi nodrošināt transporta nozares kon-
kurēspēju, veidojot mūsdienīgu transporta sistēmu,
eksportējot transporta pakalpojumus, kā arī lai sagatavo-
votu speciālistus iekšējam un ārējam tirgum. Šobrīd
top starptautiskā transporta un saimniekošanas modul-
studiju programma profesionālu sagatavošanai trans-
porta uzņēmumu vadīšanā, logistikas tehnikā un kva-
litātēs vadībā.

Ievadvārdus feiks LR ārlieku ministrs Dr. h. jur.
V. Birkavs, Eiropas integrācijas biroja vadītājs Dr. kīm.
J. Vaivads, IZM pārstāvis, UNECE pārstāvis.

Sagaidāmi ap 60 reģistrēti dalībnieki no UNECE, EC,
Baltkrievijas, Latvijas, Slovēnijas, Horvātijas, Polijas,
Ungārijas, Igaunijas, Ukrainas, Lielvāras, Turcijas (valstis
sakārtotas pieteikumu iesniegšanas kārtībā).

Reģistrācijas maksā 75 USD. Studentiem ieeja brīva.
Precīzāka konferences programma būs pieejama se-
tembra beigās. Dalībniekus bez referātiem ar tiesībām
uzstāties diskusijās, saņemot izdotos materiālus u. c.
turpina reģistrēt: Nacionālā organizācijas komiteja
(National Organizing Committee) FEMIRC-LATVIA
Ilze Bargā, Latvijas tehnoloģiskais centrs (Latvian Tech-
nological Centre) Aizkraukles iela 21, LV-1006, Rīga,
Latvija. Phone No.: +(371) 7 540 703, +(371) 2 558 799.
Telefax No.: +(371) 7 540 709 E-mail: femirc@edzi.lza.lv
Vieglie organizatoriskie jaufājumi: I. Bargā, 2558799,
7540703.

Pārējie jaufājumi: Nacionālās rīcības komitejas pr.-js,
LZA, LLMZA Tīst. I., LU prof. U. Viesturs, tālr. 7553063,
7323065.

Sesiju vadītāji no Latvijas puses: prof. A. Siliņš, tālr.
7211405; prof. J. Stabulnieks, tālr. 2558771; prof.
E. Grēns, tālr. 2427117.

Starptautiskās rīcības komitejas pārstāvis A. Majev-
skis: Economic Commission for Europe, Mr. A. Maev-
ski. Palais des Nations, 8-14 Avenue de la Paix, 1211
GENEVA 10, Switzerland. Phone No.: +(4122) 917 3251
or 3296. Telefax No.: +(4122) 917 0178. E-mail:
andrei.maevski@unece.org.

ATGĀDNE

No š. g. 5. līdz 7. oktobrim Latvijas Zinātību akadē-
mijas (LZA) telpās Akadēmijas laukumā 1 notiks
starptautiska konference «Augstākā izglītība, pētniecī-
ba, rūpniecība Eiropas valstīs, kurās notiek pārmai-
nas» (Higher Education, Research and Industry in
European Economies in Transition), kuru rīko ANO Ei-
ropas ekonomikas komisija (UN Economic Commission
for Europe), LZA, Latvijas Lauksaimniecības un meža
zinātību akadēmija (LLMZA) un FEMIRC-LATVIA. Reģis-
trēti 33 referāti sekjošas sesijas:

- (a) Augstākās izglītības, pētniecības un attīstības
nacionālās konceptcijas
[National concepts of higher education and R
and D activities];
sesijas vadītājs no Latvijas puses LZA Tīst. loc.
LU prof. A. Siliņš
- (b) Zinātnes un tehnoloģijas veicināšanas problēmas;
līdzekļu inovāciju atbalstam
[Problems of promoting science and technology;
instruments for supporting innovation];
sesijas vadītājs no Latvijas puses prof. J. Sta-
bulnieks
- (c) Starptautiskā sadarbība un tās loma inovāciju vei-
cināšanā
[International cooperation and its role in en-
couraging innovation].
Sesijas vadītājs no Latvijas puses LZA Tīst. loc.,
LU prof. E. Grēns.

KONKURSS

Jauveidojams ekonomiska rakstura žurnāls
izsludina konkursu uz nodaļu vadītāju
[REDAKTORU]
vietām.

Minimālās prasības pretendentiem:

- organizatora spējas, nezūdošs optimisms un ne-
atvairīma vēlme darboties masu mēdiņu jomā;
- augstākā izglītība;
- vismaz 5 gadu darba pieredze vadošā amatā
(jebkura tipa organizācijā);
- vēlama pieredze žurnālistikā;
- vēlamas iemaņas darbā ar datoru;
- vēlama svešvalodu prasme.

Pretendenta pieteikuma saturs:

- CV;
- izglītības dokumentu kopijas;
- 4 fotogrāfijas (4×3);
- motivācijas raksts (esmu piemērots šim darbam,
jo...).

Pieteikumi sūtāmi uz SIA «LID», Rīga, LV-1058, Graudu
ielā 68.

Redakteore Zaiga Kipere.
«Zinātnes Vēstnesis».
Izdevējs: Latvijas Zinātību savienība.
«Science Bulletin» Association of Latvian Scientists.

CITOS IZDEVUMOS

NO 1. JANVĀRA PAR AKADEMISKĀS BIBLIOTĒKAS PAKALPOJUMIEM, IESPĒ- JAMS, BŪS JĀMAKSĀ

Tā laikraksta «Izglītība un Kultūra» š. g. 18. IX nu-
murā sakā Latvijas Akadēmiskās bibliotēkas direktors
E. Karnītis. Izklāstījis daudzās vajadzības un mazās
iespējas, ko konsekventi nevēlas saprast LZP, E. Kar-
nītis secina: «...mums nāksies domāt arī par to, ka
vēl virknī bibliotēkas sniegto pakalpojumu būsim
spiesti piedāvāt par maksu. Pašlaik ir jāmaksā par
kopēšanu, par strādāšanu Internet tīklā, darbu ar
CD-rom datu bāzēm un dajēji par rakstu un grāmatu
piegādi no dokumentu centriem (daļu no šī pakalpo-
juma pašlaik sedzam no Sorosa fonda piešķirtā grantā).
Ieviešot maksu vēl par citiem pakalpojumiem, nebūsim
paveikuši neko īpaši vairāk par caurumu aizbāšanu.»

Redkolēģijas vadītājs akadēmīks Evalds Mugurēvičs.
Redkolēģijā: akadēmīks Mārtiņš Beķers, akadēmīks
Juris Ekmanis, LZA goda loceklis Jānis Graudonis,
doc. Elmārs Beķeris, doc. Zigrīda Goša, Oskars
Martinsons.
Redakcija: Rīga, Akadēmijas laukumā 1. Tālr. 7212706.

VĒSTURES ZINĀTNES AKTUĀLIE UZDEVUMI

Septembra sākumā Spoleto pilsētā (Itālijā uz zieme-
ļiem no Romas) notika Vēstures zinātību starptautiskās
komitejas (VZSK) Generālā asambleja, kur izlēma bū-
tiskus jaufājumus par vēsturnieku starptautisko sadar-
bību tuvākajos gados. VZSK, kas ir sava veida jumta
organizācija pasaules valstu vēsturnieku nacionālajām
komitejām, ik pēc 5 gadiem organizē vēstures zinātību
starptautiskos kongresus. Tā sasauc arī visu kontinentu
vēsturnieku pārstāvju sanāksmi — Generālo asambleju,
kas ir tiesīga izlemt par nākošā kongresa darba kār-
tību un apsievāzajām tēmām.

Svarīgākais jaufājums sanāksmē bija apstiprināt tās
tēmas, ko apsriedīs plenārsēdēs, sekcijās un apā-
galda diskusijās. 19. vēstures zinātību kongressā, kas
notiks 2000. gadā Norvēģijas galvapilsētā Oslo. Dis-
kusijas gaitā vēsturnieki, kas pārstāvēja vairāk nekā
40 valstis, vienojās, ka kongresa plenārsēdēs būs trīs
galvenās tēmas:

1. **Globālās vēstures perspektīvas.** Te plānots aplū-
kot starpkontinentālos kontaktus kultūras jomā. Apsprie-
dīs arī to, vai šāda universāla vēsture ir iespējama.

2. **Tūkstošgade, laiks un vēsture.** Šajā tēmā akcents
likts uz periodizāciju un kronoloģiju pēdējā tūkstoš-
gadā, aplūkojot nozīmīgākos notikumus, kā arī prog-
nozējot to attīstību nākoñē.

3. **Vēstures izmantošana un vēsturnieku atbildība se-
nāk un tagad.**

No 20 sekmētām mūsu apstākjos varētu būt sva-
rigi tādi jaufājumi kā kristīgā misija, kolonizācija, de-
kolonizācija, nebrīvais darbs, reģionālisms, komuni-
kāciju veidi, totalitārisms, vardarbība u. c.

No apājā galda sēdēm, kur atsevišķu tēmu apsprie-
šana plānota tikai diskusiju veidā, uzmanība jāvērš uz
tēmu «Baltijas telpa vēstures gaitā». Tā kā Latvijas vē-
stures zinātību Nacionālā komiteja (LVZNK) ir viena no
tēmas ierosinātājām, tad Latvijas vēsturniekiem tēmas
izstrāde būs jākoordinē ar poļu un somu vēsturnie-
kiem, kuri bija ierosinājuši līdzīgas nozīmes Baltijas
vēstures jaufājumu apspriešanu. No pārējām apājā
galda 24 tēmām var aizmēt sekojošas — bēri un
karš, ģimene, precības un Tpāsuma tiesības, aristokrā-
tija salīdzinošā skafījumā, zvejniecība (pārtīkai un
maiņai), noziedzība, arhīvu pieejamība pēdējos gadu
desmitos u. c.

Asambleja pieņema lēmumu, ka priekšlikumi par tēmu
koordinātorem un referātiem iesniedzami mēneša
laikā. Tādēj ir lūgums — tiem vēsturniekiem, kas vē-
lētos 19. starptautiskā vēstures zinātību kongresa laikā
ar saviem referātiem vai ziņojumiem uzstāties plenār-
sēdēs vai sekciju sēdēs, vai ar savu materiālu iesaisti-
ties apājā galda diskusijās — pieteikties LVZNK līdz
š. g. oktobra vidū.

Prof. Dr. habil. hist. Ē. Mugurēvičs,
LVZNK prezidents

DISERTĀCIJU AIZSTĀVĒŠANA

1997. g. 15. oktobrī plkst. 15.00 Latvijas Universitā-
tes Vēstures nozares habilitācijas un promocijas pa-
domes atklātā sēdē Rīgā, Brīvības bulvārī 32, 9. au-
ditorijā

JĀNIS BĒRZINŠ

aizstāvēs habilitācijas darbu kopu par tēmu: «Latvijas
rūpniecības strādnieki 1900.—1914. g.».

Recenzenti: Dr. habil. hist. A. Varslavāns, Dr. habil.
hist. I. Apine, Dr. habil. hist. S. Cimermanis.

Ar habilitācijas darbu var iepazīties LU bibliotēkā
Kalpaka bulv. 4.

* * *

1997. g. 15. oktobrī plkst. 14.15 LU Bioloģijas noza-
res habilitācijas un promocijas padomes atklātā sēdē
Rīgā, Kronvalda bulv. 4, 5. auditorijā

IVARS DRUVIETIS

aizstāvēs promocijas darbu bioloģijas doktora grāda
iegūšanai par tēmu: «Alīges kā ekoloģiskā stāvokļa rā-
ditājas Latvijas ū